

Тајната на ЦИНОВСКИОТ заб

Ученик:

Фосилот е остаток од кое било суштество или растение кое живеело на Земјата пред многу, многу години. Илјадници години наназад луѓето наоѓале фосили во карпите и гребените и покрај езерата. Денес знаеме дека некои од овие фосили потекнуваат од диносауруси.

Многу одамна, луѓето кои наоѓале огромни фосили не знаеле што се тие. Некои мислеле дека големите коски потекнуваат од големи животни што тие ги виделе или за коишто читале, како што се нилските коњи или слоновите. Но некои од коските што луѓето ги наоѓале биле преголеми за да потекнуваат дури и од најголемиот нилски коњ или слон. Овие огромни коски навеле некои луѓе да веруваат во џинови.

Пред стотици години, во Франција, еден човек што се викал Бернар Палиси добил друга идеја. Тој бил познат грнчар. Кога ги изработувал своите грнџа, тој наоѓал голем број мали фосили во глината. Тој ги проучувал фосилите и напишал дека тие биле остатоци од живи суштества. Ова не била нова идеја. Но Бернар Палиси, исто така, напишал дека некои од овие суштества повеќе не живеат на Земјата. Тие исчезнале целосно. Тие биле изумрени. Дали Бернар Палиси бил награден за своето откритие? Не! Тој бил ставен во затвор поради неговите идеи. Со текот на времето, некои луѓе станале поотворени кон новите идеи за тоа како светот би можел да изгледа многу одамна. Потоа, во 1820-тите години, во Англија бил пронајден огромен фосил од заб. Се смета дека Мери Ен Мантел, сопругата на Гидеон Мантел, експерт за фосили, била излезена на прошетка кога видела нешто што личи на огромен камен заб. Мери Ен Мантел знаела дека големиот заб е фосил и го однела дома кај нејзиниот сопруг.

Кога Гидеон Мантел го видел фосилниот заб за првпат, мислел дека му припаѓал на некое тревопасно животно бидејќи забот бил сплеснат и имал речки. Забот бил истрошен од џвакање храна. Тој бил голем речиси колку заб од слон. Сепак, воопшто не наликувал на заб од слон.

Скица на фосилен заб

Гидеон Мантел можел да забележи дека парчињата од карпата што биле споени со забот биле многу стари. Тој знаел дека станува збор за вид на карпа во која се наоѓале фосили од влекачи. Дали можеби забот му припаѓал на џиновски тревопасен влекач што ја џвакал својата храна? Некој вид влекач што повеќе не живее на Земјата? Гидеон Мантел бил навистина збунет од големиот заб. Ниту еден влекач за којшто знаел, не ја џвакал храната. Влекачите ја голтале својата храна и затоа нивните заби не се трошеле. Тоа била загатка. Гидеон Мантел го однел забот во еден музеј во Лондон и им го покажал на други научници. Никој не се согласил со Гидеон Мантел дека тоа би можело да биде заб од џиновски влекач. Гидеон Мантел се обидел да најде некој влекач што имал заб кој наликувал на џиновскиот заб. Долго време тој не успеал да најде ништо. Потоа, еден ден се запознал со научник кој ги проучувал игуаните. Игуаната е голем тревопасен влекач што може да се најде во Централна и Јужна Америка. Таа може да порасне и повеќе од 1,5 метри во должина. Научникот му покажал на Гидеон Мантел заб од игуана. Конечно! Ова бил забот од жив влекач што изгледал како таинствениот заб. Само што фосилниот заб бил многу, многу поголем.

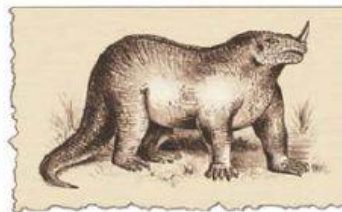
Игуана

Цртеж на заб од игуана во природна големина од бележникот на Гидеон Мантел

Сега Гидеон Мантел верувал дека фосилниот заб му припаѓал на некое животно што изгледало како игуана. Само што тоа не било долго 1,5 метри. Гидеон Мантел сметал дека тоа било долго триесет метри! Ова суштество го нарекол Игуанодон. Името значи „заб од игуана“. Гидеон Мантел немал цел скелет од Игуанодон. Меѓутоа, од коските што ги собрал со текот на времето, тој се обидел да открие како би можел да изгледа Игуанодонот. Сметал дека коските покажуваат дека суштеството се движело на сите четири нозе. Мислел дека една зашилена коска била рог. Нацртал Игуанодон со рог на носот.

Како Гидеон Мантел мислел дека изгледа Игуанодон

Години подоцна биле најдени неколку целосни скелети од Игуанодон. Тие биле долги само околу девет метри. Коските покажувале дека, дел од времето, животното одело на задните нозе. Исто така, се покажало дека она што Гидеон Мантел сметал дека е рог на неговиот нос, всушност, бил шилец на неговиот „палец“! Врз основа на овие откритија, научниците ги промениле своите идеи за тоа како изгледал Игуанодонот.

Гидеон Мантел направил неколку грешки. Сепак, тој имал и значајно откритие. По неговата првична идеја дека фосилниот заб му припаѓал на тревопасен влекач, тој потрошил многу години собирајќи факти и докази за да докаже дека неговите идеи биле точни. Правејќи внимателни претпоставки, Гидеон Мантел бил еден од првите луѓе што покажале дека многу одамна на Земјата живееле циновски влекачи. И потоа тие изумреле. Стотици години претходно, Бернар Палиси бил осуден на затвор затоа што ја тврдел речиси истата работа. Но Гидеон Мантел станал славен. Неговото откритие го разбудил интересот кај луѓето да дознаат повеќе за овие огромни влекачи. Во 1842 година еден научник што се викал Ричард Овен решил дека на овие изумрени влекачи им е потребно посебно име. Ги нарекол Диносаурија. Ова значи „страшно голем гуштер“. Денес ние ги нарекуваме диносауруси.

Како денешните научници мислат дека изгледа Игуанодон

Работен лист –ПИРЛС

Легенда: заокружи/штиклирај дополни/пример објасни/опиши/заклучи препиши

Прашања

„Тајната на циновскиот заб“

1. Што е тоа фосил?	2. Според текстот, зошто некои луѓе, многу одамна, верувале во цинови?
А. површината на карпи и гребени	
Б. коски од џин	
В. остатоци од многу стари живи суштества	
Г. заби од слонов	
3. Каде Бернар Палиси ги наоѓал фосилите?	4. Што била новата идеја на Бернар Палиси?
А. на гребените	
Б. во глината	
В. покрај река	
Г. на патека	

5. Зошто Бернар Палиси бил ставен во затвор?		6. Кој го нашол фосилниот заб во Англија?	
А. Луѓето не биле отворени кон нови идеи.		А. Бернар Палиси	
Б. Тој ги копираше своите идеи од Гидеон Мантел.		Б. Мери Ен Мантел	
В. Тој оставил мали фосили во своите грнчарски производи.		В. Ричард Овен	
Г. Проучувањето на фосилите било забрането во Франција.		Г. Гидеон Мантел	
7. Што е она што Гидеон Мантел го знаел за влекачите што направило фосилниот заб да биде збунувачки?		8. Гидеон Мантел сметал дека забот би можел да припаѓа на различни видови животни. Пополни ја табелата за да покажеш што го натерало да размислува така.	
А. Влекачите немале заби.		Вид животно	Што го натерало да размислува така
Б. Влекачите можеле да се најдат под карпи.		Тревопасно животно	Забот бил сплеснат и имал рецки.
В. Влекачите живееле многу одамна.	А	Џиновско суштество	
Г. Влекачите ја голтале својата храна.	Б	Влекач	
9. Зошто Гидеон Мантел го однел забот во музеј?		10. Еден научник му покажал на Гидеон Мантел заб од игуана. Зошто ова било важно за Гидеон Мантел?	
А. за да праша дали фосилот му припаѓа на музејот			
Б. за да докаже дека е експерт за фосили			
В. за да слушне што мислат научниците за неговата идеја			
Г. за да го спореди забот со други заби во музејот			
11. Што користел Гидеон Мантел кога се обидува да открие како изгледа Игуанодон?		12. Разгледај ги двете слики од Игуанодон. Што ти помагаат да разбереш?	
А. коските што ги собрал			
Б. идеи од другите научници			
В. слики во книги			
Г. заби од други влекачи			
13. Подоцнежните откритија докажале дека Гидеон Мантел не бил во право за тоа како изгледал Игуанодонот. Пополни ги празните делови за да ја комплетираш табелата.		14. Што било откриено и што покажало дека Гидеон не бил во право за тоа како изгледал Игуанодонот?	
	Како Гидеон Мантел мислел дека изгледа Игуанодон	Како денешните научници мислат дека изгледа Игуанодон	А. повеќе фосилни заби
А	Игуанодонот одел на четири нозе.		Б. научни цртежи
Б		Игуанодонот имал шилец на палецот.	В. живи Игуанодони
В	Игуанодонот бил долг 30 метри.		Г. цели скелети